

Meer wapens tegen reuma

Heilbaden

Pas 50 jaar geleden kwamen de eerste behandelingen tegen reuma die wat uithaalden. Daarvóór was men aangewezen op kwakzalverijen en heilbaden.

DE ONTWIKKELINGEN OP HET GEBIED VAN REUMATOÏDE ARTRITIS VOLGEN ELKAAR PIJLSNEL OP. EEN NIEUWE GENERATIE MEDICIJNEN STAAT VOOR DEUR EN ER IS ZELFS HOOP DAT IN DE TOEKOMST ARTRITIS TE VOORKOMEN IS.

TEKST: SONJA CRIELAARD

De snelheid waarmee nieuwe ontwikkelingen elkaar momenteel opvolgen, past wel bij reumatoïde artritis, een vorm van reuma met een heel grillig verloop. Een ziekte die ineens kan opvlammen om vervolgens weer tot rust te komen. En een ziekte ook waarbij bij de behandeling snelheid geboden is. Hoe eerder je erbij bent, des te beter kan reumatoïde artritis behandeld worden. Reumatologen, zoals Hans Bijlsma van het Universitair

Medisch Centrum Utrecht, zien daarom het liefst dat huisartsen hun patiënten bij verdenking van de aandoening zo snel mogelijk doorsturen naar een specialist.

‘We zien ze liever te vroeg dan te laat.’ De huisarts stelt de diagnose aan de hand van het verhaal van de patiënt en een lichamelijk onderzoek en kan bij twijfel ook een bloedtest afnemen. ‘Maar als je dat in de beginfase van de ziekte doet, is de test in minder dan de helft van de gevallen betrouwbaar’, waarschuwt Bijlsma. De kans bestaat daardoor dat patiënten naar huis gestuurd worden terwijl de ziekte in hun immuunsysteem voortwoekert.

Aan de cocktail

Reumatoïde artritis is een van de meestvoorkomende vormen van reuma, een verzamelnaam van meer dan 150 chronische aandoeningen aan gewrichten, pezen en botten. Reumatoïde artritis betekent letterlijk: reumatische gewrichtsontsteking. De precieze oorzaak is niet bekend. Wel weten we dat het afweersysteem ontregeld raakt en dat daarbij ontstekingseiwitten vrijkomen die tot ontstekingen in de gewrichten leiden. Die zwellen op en dat veroorzaakt pijn en stijfheid. Ook vermoeidheid is een veelvoorkomende klacht.

Artritis is niet te genezen. De behandeling richt zich daarom op het afremmen van de ontsteking en het verminderen van pijn. Daarvoor is altijd een combinatie van medicijnen nodig. In de eerste plaats pijnstillers, zoals paracetamol, of ontstekingsremmende pijnstillers, zoals ibuprofen en naproxen. Om gewrichtsschade te voorkomen zijn er de zogeheten reumaremmers. In een vroeg stadium van de ziekte zal de reumatoloog eerst voor de klassieke reumaremmers kiezen, de zogeheten disease-modifying anti rheumatic drugs (DMARD's). De voorkeur gaat daarbij uit naar methotrexaat.

Wanneer de behandeling met klassieke reumaremmers niet voldoende aanslaat, kan de reumatoloog besluiten om met een ‘biological’ te starten. Dat is een middel uit een relatief nieuwe groep medicijnen die de werking van ontstekingseiwitten afremmen. De voorkeur gaat daarbij uit naar een zogeheten TNF-alfaremmers, zoals infliximab, adalimumab en etanercept. Deze middelen remmen het eiwit TNF-alfa dat bij veel artritispatiënten

overactief is. TNF-alfaremmers worden altijd voorgeschreven in combinatie met een traditionele DMARD, omdat dat effectiever is.

Naast TNF-alfaremmers is er

nog een viertal andere biologicals en zijn er nog een paar in ontwikkeling. Deze worden over het algemeen alleen voorgeschreven bij ernstige vormen van artritis, waarbij geen van de klassieke reumaremmers of TNF-alfaremmers aanslaat.

Goed maar duur

Biologicals zijn erg effectief en worden steeds vaker voorgeschreven. De medicijnen remmen het afweersysteem, waardoor de reumatische ontstekingen tot rust komen. Maar er kleven ook nadelen aan. Als het afweersysteem minder actief is, neemt de kans op infecties toe. Een ander nadeel van deze nieuwe medicijnen is dat ze erg duur zijn – zo’n €15.000 per patiënt per jaar. Ondanks de nadelen is Bijlsma enthousiast. Hij ziet biologicals als een van de belangrijkste ontwikkelingen op het gebied van reumatoïde artritis in de afgelopen tien jaar. ‘Het is een enorme verbetering voor patiënten, zeker voor degenen met een ernstige vorm van artritis. De biologicals zijn in staat gebleken de ziekte in een vroeg stadium tot rust te brengen.’

De neveneffecten hebben er wel voor gezorgd dat reumatologen gezamenlijk afspraken hebben gemaakt over hoe om te gaan met deze geneesmiddelen. Vorige zomer verscheen er een richtlijn, waarin staat dat biologicals pas worden ingezet als de behandeling met traditionele DMARD's de ziekte onvoldoende onder controle brengt. Verder wordt de behandeling met deze middelen waar mogelijk afgebouwd of gestaakt. Bijlsma: ‘Reuma is een levenslange ziekte. Je moet er toch niet aan denken dat als je nu 33 bent, je tot aan je 80^e aan de biologicals zit.’

Hans Bijlsma

werkt als reumatoloog in het UMC Utrecht. Hij was voorzitter van de commissie die vorig jaar de richtlijn samenstelde over het gebruik van biologicals bij de behandeling van reumatoïde artritis.

Wie betaalt?

De financiering en verstreking van de dure TNF-alfaremmers is sinds dit jaar overgeheveld van de apotheken naar de ziekenhuizen. Zij moeten ervoor zorgen dat patiënten hun medicijnen op tijd krijgen en dat de beschikbaarheid ervan niet in gevaar komt. De Reuma-patiëntenbond laat weten dit samen met alle betrokken organisaties en verenigingen nauwgezet in de gaten te houden. Patiënten die TNF-alfaremmers slikken, kunnen voor informatie terecht op www.monitorgeneesmiddelen.nl.

ZIEKENHUIZEN MET CERTIFICAAT

1 Alkmaar Medisch Centrum Alkmaar	17 Den Haag Medisch Centrum Haaglanden	35 Hilversum Tergooiziekenhuizen
2 Almelo Ziekenhuisgroep Twente	18 Den Haag Het Bronovo Ziekenhuis	36 Hoofddorp Spaarne Ziekenhuis
3 Almere Flevoziekenhuis	19 Den Helder Gemini Ziekenhuis	37 Hoogeveen Bethesda Ziekenhuis
4 Amersfoort Meander Medisch Centrum	20 Deventer Deventer Ziekenhuis	38 Leeuwarden Medisch Centrum Leeuwarden
5 Amsterdam Academisch Medisch Centrum Amsterdam	21 Doetinchem Slingeland Ziekenhuis	39 Leiden Leids Universitair Medisch Centrum
6 Amsterdam Slotervaartziekenhuis	22 Dordrecht Albert Schweitzer Ziekenhuis	40 Maastricht Academisch Ziekenhuis Maastricht
7 Amsterdam Vrije Universiteit Amsterdam	23 Drachten Nij Smellinghe Ziekenhuis	41 Meppel Diaconessenhuis Meppel
8 Apeldoorn Gelre Ziekenhuizen	24 Ede Ziekenhuis Gelderse Vallei	42 Nieuwegein Sint Antonius Ziekenhuis
9 Arnhem Rijnstate ziekenhuis	25 Enschede Medisch Spectrum Twente	43 Nijmegen Universitair Medisch Centrum St Radboud
10 Assen Wilhelmina Ziekenhuis	26 Geldrop St. Anna Ziekenhuis	44 Oss Ziekenhuis Bernhoven
11 Bergen op Zoom Stichting Lievensberg Ziekenhuis	27 Gorinchem Beatrix Ziekenhuis	45 Roermond Laurentius Ziekenhuis
12 Bilthoven Stichting Medisch Centrum Bilthoven	28 Groningen Martini Ziekenhuis	46 Rosendaal Franciscus Ziekenhuis
13 Breda Amphïa Ziekenhuis	29 Groningen Universitair Medisch Centrum Groningen	47 Rotterdam Erasmus MC
14 Delft Reinier De Graaf Groep	30 Haarlem Kennemer Gasthuis	48 Rotterdam Maasstadziekenhuis
15 Den Bosch Jeroen Bosch Ziekenhuis	31 Harderwijk Ziekenhuis St Jansdal	49 Rotterdam Sint Franciscus Gasthuis
16 Den Haag Haga Ziekenhuis	32 Heerlen Atrium Medisch Centrum Parkstad	50 Schiedam Vlietland Ziekenhuis
	33 Helmond Elkerliek Ziekenhuis	51 Sittard-Geleen Orbis Medisch Centrum
	34 Hengelo Ziekenhuisgroep Twente	52 Sneek Antonius Ziekenhuis

De cijfers

- ✓ In Nederland hebben circa 160.000 mensen reumatoïde artritis.
- ✓ Bijna tweederde van de patiënten is vrouw.
- ✓ Bij 1 op de 20 volwassen Nederlanders is ooit een vorm van ontstekingsreuma vastgesteld.
- ✓ Bijna tweederde van de patiënten is jonger dan 65 jaar.

Hoewel enkele kleine onderzoeken het afbouwen en staken van TNF-remmers ondersteunen, ontbreekt een harde wetenschappelijke onderbouwing. Daarom gaat er binnenkort een groot landelijk onderzoek van start dat moet uitzoeken of de TNF-alfaremmers, als de ziekte een half jaar lang rustig is gebleven, afgebouwd kunnen worden terwijl de behandeling met DMARD's gewoon doorgaat. De resultaten hiervan worden over twee jaar verwacht.

In de toekomst is ook de lancering van een nieuwe klasse van medicijnen te verwachten. Deze zogeheten signaaltransductieremmers gaan artritis op een andere wijze te lijf dan de biologicals en hebben als bijkomstig voordeel dat ze via de mond worden toegediend in plaats van via een infuus. Er is volgens Bijlsma nu één medicijn dat zich in de laatste fase van onderzoek bevindt. 'Ik denk dat we dit middel, als alles goed gaat, over een jaar of drie op de markt kunnen verwachten.'

Ook bij het stellen van de diagnose zijn de laatste jaren flinke stappen gemaakt. Onderzoekers zijn voortdurend op zoek naar zogeheten biomarkers in het bloed die reuma kunnen voorspellen. Er was al het eiwit anti-CCP dat via de huidige bloedtest opgespoord kan worden. Recentelijk ontdekten Leidse wetenschappers een variant van dit eiwit, dat ze anti-CarP noemden, dat nog meer gedetailleerde informatie over het

immuunsysteem geeft. Dit eiwit voorspelt mogelijk een ernstiger verloop van artritis. Een mooie ontdekking, vindt Bijlsma, al zal het nog wel enige tijd duren voordat hij er in de praktijk mee zal werken. 'Het zijn allemaal kleine bouwsteentjes die eraan bijdragen dat we artritis eerder kunnen opsporen. Het zou toch mooi zijn als we in de toekomst al jaren van tevoren kunnen voorspellen dat iemand een grote kans heeft om artritis te krijgen en kunnen voorkomen dat de ziekte daadwerkelijk uitbreekt.'

De beste ziekenhuizen

Een certificaat van de Commissie kwaliteitsvisitatie van de Nederlandse Vereniging voor Reumatologie is een goede aanwijzing dat de reumazorgkwaliteit van een ziekenhuis goed op orde is. In de tabel staat of ziekenhuizen in 2010 wel of niet over zo'n certificaat beschikten. Drie van de ziekenhuizen zonder certificaat verzorgen de behandeling van hun patiënten met reumatoïde artritis in samenwerking met een wel gecertificeerde instelling. Dit zijn het Sint Lucas Andreas Ziekenhuis, het Ikazia Ziekenhuis en het Ruwaard van Putten Ziekenhuis. Bij het Groene Hart Ziekenhuis en het Westfries Gasthuis staat de certificering gepland. Het Van Weel-Bethesda Ziekenhuis komt niet voor kwaliteitsvisitatie in aanmerking, omdat de reumatoloog minder dan 18 uur per week aanwezig is. ■

- 53 **Stadskanaal** Refaja Ziekenhuis
- 54 **Terneuzen** Zorgsaam Zeeuws-Vlaanderen
- 55 **Tiel** Ziekenhuis Rivierenland Tiel
- 56 **Tilburg** Sint Elisabeth Ziekenhuis
- 57 **Tilburg** TweeSteden ziekenhuis
- 58 **Ubbergen** Sint Maartenskliniek
- 59 **Utrecht** Diakonessenhuis Utrecht
- 60 **Utrecht** Universitair Medisch Centrum Utrecht
- 61 **Veldhoven** Maxima Medisch Centrum
- 62 **Venlo** VieCuri Medisch Centrum
- 63 **Vlissingen** Admiraal De Ruyter Ziekenhuis Walcheren
- 64 **Weert** St. Jans Gasthuis
- 65 **Winschoten** Ommelander Ziekenhuis Groep
- 66 **Winterswijk** Streekziekenhuis Koningin Beatrix
- 67 **Woerden** Maartenskliniek Woerden
- 68 **Zoetermeer** 't Lange Land Ziekenhuis
- 69 **Zwolle** Isala Klinieken

ZIEKENHUIZEN ZONDER CERTIFICAAT

- 70 **Amsterdam** Sint Lucas Andreas Ziekenhuis
- 71 **Beverwijk** Rode Kruis Ziekenhuis
- 72 **Dirksland** Het Van Weel-Bethesda Ziekenhuis
- 73 **Emmen** Scheper Ziekenhuis
- 74 **Gouda** Groene Hart Ziekenhuis
- 75 **Hardenberg** Röpcke-Zweers Ziekenhuis
- 76 **Heereveen** Ziekenhuis de Tjongerschans
- 77 **Hoorn** Westfries Gasthuis
- 78 **Lelystad** MC|Groep
- 79 **Rotterdam** Ikazia Ziekenhuis
- 80 **Spijkensisse** Ruwaard van Putten Ziekenhuis

Zoek uw ziekenhuis

Overzicht van Nederlandse ziekenhuizen met (groen) en zonder (rood) een certificaat van de Commissie kwaliteitsvisite van de Nederlandse Vereniging voor Reumatologie.

i meer informatie

consumentenbond.nl/reuma